

ПСИХОЛОГОПЕДАГОГИЧЕСКИ ПОТЕНЦИАЛ НА КОМИКСА В ЛИТЕРАТУРНОТО ОБУЧЕНИЕ В IV КЛАС

Радостина Бахчеванова-Георгиева

Университет „Проф. д-р Асен Златаров“, 8010, Бургас, България, abha@abv.bg

THE PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL POTENTIAL OF COMICS IN TEACHING LITERATURE IN GRADE FOUR

Radostina Bahchevanova-Georgieva

Prof. Dr Assen Zlatarov University, Burgas 8010, Bulgaria, abha@abv.bg

ABSTRACT

The article reveals the general educational potential of comics in teaching literature at primary school. It offers an analysis of the techniques and approaches of their use so as to stimulate the reader's interest.

Key words: comics, teaching literature

Комиксът е графически повествователен жанр, серия рисунки с кратки текстове, образуващи цялостно повествование. [9] Предполага се, че предшествениците на комикса се появяват през XVIII век в литературата за възрастни, а в детската литература - с рисунките на Вилхелм Буш в книгата му „Макс и Мориц“ през 1865 година. Съвременните форми на комикса се зараждат в американския периодичен печат през 90-те години на XIX век. През средата на миналия век комиксът се превръща в популярен жанр на масовата култура. [13]

Историята на комикса за деца в България не е цялостно и системно проучвана. Една от причините е невъзможността той да бъде класифициран според нормите на догматиката и прагматиката, диктувани от господстващия през тази епоха социалистически реализъм. Ценни информация за тази история за деца може да бъде открита в краткия интернет-преглед на българските комикси в периодичния печат от Владимир Недялков. [10]

Сред съвременните класификации най-широко разпространена е англо-американската класификация на комикса като обществен и културен феномен. Тя включва съдържателни елементи, според които комиксите могат да бъдат групирани като:

- приказни- свързани предимно с известните анимационни серии на Уолт Дисни;
- детективски (първоначално това е най-популярният жанр, но с появата на известните супергеройски комикси той постепенно губи водещата си позиция);
- научнофантастични;
- героични. [1-4]

Последният вид комикси са концентрирани върху устойчивите качества на персонажа. В стандартния американски супергеройски комикс се диференцират следните участници:

- супергерой- той е длъжен да бъде уникален, в противен случай бързо губи своята популярност. Супергероят има двойствен живот (с редки изключения). Паралелно трябва да изиграе две линии - на супергерой и на обикновен човек;
- „свита“ на супергероя, неговите помощници - технически помагат на героя, понякога и сами извършват героични постъпки, правят морални преценки на действията на героя;
- възлюбената на героя - има се предвид прекрасна дама, взаимствана от рицарската култура, но не в пълно съответствие с нея;
- антигерой или суперзлодей – последните могат да бъдат класифицирани по тип в зависимост от мотивацията и действията си; обикновено те се противопоставят на героя и неговите ценности;
- антагонист - човешки опонент на героя. Възможни варианти са: шеф на героя в „нор-малния“ живот или конкурент за любимата. Тези персонажи впоследствие често се превръщат в антигерои;

- хора, които се нуждаят от защита - не играят главна роля. [1-4]

Според типологията на човешката личност супергероят може да бъде причислен към една от трите категории:

1. Успешни в живота личности (милиардерът Брус Уейн - Батман, Тони Старк – Железният човек и други).

2. Аутсайдери, личности със слаба социална адаптация (Питър Паркър- Спайдърмен).

3. Герои, при които отсъства „второ лице“- доктор Манхатън, Хелбой, Жената-чудо и други). [1-4]

Типологията на супергероите в комиксите е сложна и се нуждае от допълнителен многостранен анализ. В класическия си труд „За героите, култа към героите и героичното в историята“ Томас Карлайл класифицира 4 типа герои според функционалните им характеристики:

1. Герои-пазители - нямат мотив да пазят човечеството, просто го правят - Супермен, Човекът-паяк, доктор Манхатън и други.

2. Герои-отмъстителите - при тях от значение е принципът на възмездие по лични мотиви. Обикновено действията им се „отключват“ след дълбока психологическа лична трагедия - смърт на близък, възлюбена и т.н. Най- ярък пример за такъв герой е Наказателят.

3. Герои-съдии- имат функция на съдии, не търсят възмездие, а справедливост (съдия Дред).

4. Герои- шутове - мотив за техните действия е развлечението. [1-4]

Комиксът и неговите форми заемат своето място като част от изобразителното изкуство в езиковото и в литературното развитие на децата в началния етап на училищното им обучение. Изобразителните изкуства са важна страна в процеса на възприемане на словесната информация и способстват за лесна комуникация с текста. Психологопедагогическият и социокултурният аспект в личностното развитие на учениците посредством семиотични елементи и художествена образност се извеждат от проучванията на А. Н. Леонтиев, П. Я. Галперин, Л. В. Занков, А.В. Усова и други. [1-8]

В програмата „Портокал“ (компютърна графика и анимация) обучението се фокусира върху възприемането на информацията, визуализацията на образите, чрез преработка в компютърния софтуер и повишаване художествената грамотност на учениците. В програмата „Бътърфлай“ (компютърна графика и анимация) се включва формиране на творческа активност на децата в процеса на усвояване на нови компютърни средства за художествена дейност. [1-8]

Комиксът е форма на изобразителното изкуство, но той е продукт на своеобразно съчетание на изразните средства на изобразителното изкуство и на словото. В него се разгръщат повествование от последователни рисунки и вербален текст, свързани с общ сюжет. Според Х. Кафтанджиев (1996) понятието комикс е по-близко до понятието „иконизиране“, което от старогръцки означава „образ“ и в определена степен се отъждествява с него, доколкото нагледно със средствата на пластичното изкуство интерпретира словото. Интерпретирането на текста с помощта на образ има за цел да пояснява, онагледява и улеснява неговото възприемане. [15-17]

Комиксът е включен в новото учебно съдържание по български език и литература в началния етап на образованието. Понятието се въвежда в учебното съдържание по литература в четвърти клас. В практически план, чрез конкретни наблюдения над включените в читанките за четвърти клас комикси, се натрупват впечатления за характерното за този своеобразен жанр. Комиксът заинтригува вниманието и въображението на малките читатели, като представя случката и взаимоотношенията между героите чрез картина/рисунок и текст. Децата в начална училищна възраст имат възможност в процеса на възприемане и осмисляне на комикс да „играят“ с образите и словото. [15-17]

Възприемането и осмислянето на комикс съдейства за развитието на мисленото и комуникативно-речевите умения на учениците. В контекста на литературното обучение учениците имат възможност да изследват разнообразни комикси, да обсъждат техните елементи, да откриват и проучват в практически план условностите на комикса, както и обобщението, съдържащо се в него. Те могат да планират свои варианти на комикс и да приложат на практика това, което са

научили за комикса, като създават собствени варианти на комикси. Паралелно с това се усъвършенстват комуникативно-речевите умения за ориентация в комуникативната ситуация, за съобразяване с комуникативната цел и за адекватен избор на изразни средства за нейното реализиране, уменията за конструиране на текст, за създаване на собствен текст визуална опора.

Малкият брой уроци не позволява на учителя да усвои и разгърне конкретен методически потенциал за работа с комикса. В наши бъдещи проучвания смятаме да реализираме образователна програма, насочена към следните приоритети:

- запознаване на представителна извадка студенти от педагогически специалности и учители с графическия роман като вид образователно четиво;

- проучване читателските интереси на учениците от начален курс, свързани с поредицата „Дневникът на един дръндъ”, където новаторски са съчетани текст и рисунка;

- търсене на доказателства в полза на твърдението, че комикс-книгите представляват успешна алтернативна стратегия на традиционния тип четене.

Стимулирането и развитието на въображението у подрастващите е важна задача за всеки педагог, тъй като от богатството на въображението зависи развитието и пълноценното протичане на различните видове дейности, които детето извършва, а оттам - и за развитието на неговата личност.

Творческата дейност е тясно свързана с естетическото възпитание и неговите задачи, а контактът с различните видове изкуство е необходимо условие за разгръщане творческия потенциал на детето.

Комиксът представлява важна среда, където изобразително изкуство и литературата се обединяват, за да се получи едно зрительно и литературно преживяване, емоционално наситено като една добра книга или филм, особено когато не е възпрепятствано от цензура.

Литература:

1. Карлейль, Т., 2008: Герои, почитание героев и героическое в истории, Москва.
2. Косплей// Энциклопедический фонд russika.ru- www.russika.ru/ef.php?s=4591.
3. Пропп, В. Я., 1928: Морфология сказки, Ленинград.
4. Эко, У., 2010: Не надейтесь избавиться от книг! СПб.
5. Корсак С. В., 2006: Программа дополнительного образования детей „Апельсин”, МаГУ.
6. Образовательная программа дополнительного образования детей студии компьютерной графики „Батефлай”, 2007: МаГУ.
7. Программы дополнительного образования, 2007: Программы дополнительного художественного образования детей. Ред.-сост. Н.И.Кучер, Е.П.Кабкова. Москва, Просвещение.
8. Сидоренко В. Ф., Устинов А. Г., 2011: Программа дизайнерского образования для специализированных средних школ. - Дизайн в общеобразовательной системе <http://www.rosdesign.com>
9. БСЭ, 1987: Москва.
10. http://litenet.bg/publish20/r_chernokozheva/komiks.htm
11. http://frognews.bg/news_65705/Priznaha_komiksa_za_izkustvo_v_Balgariia/
12. <http://www.referati.org/bel/62972/ref/p8>
13. <http://bg.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%BE%D0%BC%D0%B8%D0%BA%D1>.
14. <http://comicsbistro.net/>
15. <http://www.lambiek.net/comics/bulgarian.htm>
16. <http://comicsbistro.net/?p=316>
17. http://booksbg.orgfree.com/SbornikLS-2008/LS_sbornik_2008.htm#vesdruz